

XXV.
AQUINCUMI
KÖLTŐVERSENY

DÖNTŐBE JUTOTT KÖLTEMÉNYEK

MMXXII

A BTM Aquincumi Múzeuma, a Magyar Írószövetség
és a Pannon Művészet Alapítvány meghirdeti a

XXV. AQUINCUMI KÖLTŐVERSENYT!

A HÍVÓSZÓ:

„PANEM ET CIRCENSES”

A hívószóra reflektáló, klasszikus formában írt (alkaioszi, szapphói, anakreóni, aszklepiadászi, hexameter, disztichon, leoninus, stb.) pályaműveket várunk, egy-egy pályázatban legfeljebb kettőt.
A versek terjedelme ne legyen több 32 sornál!

Beérkezési határidő: 2022. augusztus 28.
A pályaműveket kizárólag e-mail-ben várjuk!
(abonyi.zsanett@aquincum.hu)

A döntőbe jutott versekről e-mail-ben adunk tájékoztatást szeptember 5-től.

DÖNTŐ ÉS EREDMÉNYHIRDETÉS:
2022. SZEPTEMBER 11. 10.00
AQUINCUMI KATONAI AMFITEÁTRUM
(BP., III., PACSIRTAMEZŐ U. 2-14.)

A döntőbe jutott művek színészek tolmácsolásában hangzanak el.

I díj: Arannyal ékesített babérkoszorú.
II. díj: Ezüsttel ékesített babérkoszorú.
III. díj: Bronzzal ékesített babérkoszorú.
Közönségdíj cserépszavazással.
Különdíjak.

EPIGRAMMAÍRÓ VERSENY A HELYSZÍNEEN MEGADOTT TÉMÁBAN.

I.

Boldog, szomorú bohóc-dal

Testre feszített fényben, szárnyas szalmakalapban
áll a porondon a pantomimes, látványa időtlen –
hajnali cirkusz: kergeti éppen a fény a sötétet.
Ágyban a vers is, nincs, aki ritmust játszani merjen.
Kérges csendben a szép szeptemberi reggel eléget,
kín a varázslat, néha csalódnom kell az egészben.

Gyolcskendős mártír-szemek és artista-szabályok,
költészettani énem gyermek: vár a bohócra.
És a bohóc nem jön, csak lázas versem öregszik.
Írok azért. A porondon a csend játék, metafora:
késztetem én őt, és ő engem késztet a szóra.

Égve hagyott olcsó lámpák tépett folyosókon –
felnőtt lettem, nincs meg a kincs, amiért porig égнем
érdemes. Értem ugyan, hogy a Lét vendége lehettem,
mégis rémes a Vég, és untat a csillagos égbolt.

Szótincsektől várni a megváltást, de meguntam!
Játszani verset béna bohócként, játszani némán,
és a közönségnek meghalni betű-sivatagban.

Vén idomárok szürke szagú hold-sárga lovakkal,
mint fura daktilusok, ritmusra ügetnek a versben –

s fülledt gyertyahomályban a vers csak lenge kötél tánc.

II.

Kitalált valóság

Nesztek! Itt volnék. Kitalált valóság.
Illatáram? Nem! Faragott farózsák.
Félni tőled nem bibelődöm én már.
Cirkusz a csapdám.

Kuss! Pofádat most befogod, ha intek.
Kár beléd költségem, kenyérem, ha szórom.
Majd a képernyőn megapixelekben
nézd a világom.

Közvetettségen lehető csupán mind
az, mit észlelhetsz, a magas sziporkát.
Lenn, a föld nem föld, oda én vetíték.
Én vagyok ott is.

Cirkuszom lesz most kenyered, valódit
már nem ízlelhetsz. A felejthetőknek
pásztorát tiszteld, az vagyok - így fogsz
végre pihenni.

III.

A tanácstalan madárjós

Senki sem látja előre, hogy holnap majd mire ébred,
Sorsunkból pókhálót fontak a ránk unt párkák.
Telnek-múlnak a hónapok, telnek-múlnak az érvek,
Elfogyott már a java kenyerünknek, de olcsó a farhát.

Ránk ül a félelem, görcsös, akár a koldus botja,
Tombol a nyár, ám a többség mégis a téltől retteg.
Fűteni kellene. Jó, de miből? Na, ezt senki se tudja...
Frázisokkal szolgálnak nekünk csak a múltban rekedtek.

Szállnak a darvak, de még magasabban szállnak az árak,
Lassan Erisz is zálogba adja az aranyalmát.
Háború van. Azt mondják, itt ért véget a jólét,
Az ország mégis tűzbe borítja a vén Duna partját.

Elveszett álmok himnusza szól, de a lelkünk fázik.
Biztosan kell nekünk akkora show, hogy a Holdról is látszik?

IV.

Ígéret

– Azt ígérted, jut nekem is belőle!
– Bírd ki még kissé, tudod, itt a járvány,
Megszorítás jön, de ha végre vége,
Kapsz! Neked is jár!

– Azt ígérted...
– Jó, tudom, azt ígértem.
Én sem így terveztem: a háború dúl.
Mit tehetnék? Nyírja a gazdaságot.
Majd ha lezárják!

– Azt ígérted...
– Nézd, a Covid sehol sincs,
Most majomhimlő betegíti népem,
Nincs haszon, nincs semmim, az ember éhes,
Mondd: miből adjak?

– Azt ígérted, kis rezsimet megóvod!
– Azt szerettem volna, de nincsen áram,
Gáz se jön már. Égben a benzin ára.
Légy türelemmel!

– Azt ígérted...
– Most? Mikor újra támad,
Nő a szennyvízben a Covid aránya?
– Értem én, és kérni is oly nehéz... Csak
Élni akartam...

V.

Meglepetés-vendégek

Mottó: Panem et circenses

(Juvenalis)

Itt, a diófánk árnyékában lengek a hintán,
cirkuszt és kenyeret? Kavarog lelkemben a téma.
Bölcs Juvenalis, hol vagy, merre, de kéne tanácsod!
Gondolatomból lenge lepel suhogása riaszt fel:
- Itt vagyok, eljöttem, idehívtál!
- Hú, eszem áll meg! Nem tudok én latinul
és egymást értve beszélünk?!

- Túl vagyok én már földi időn, koron és anyanyelven,
nincs már több akadály, ahol élek, más a valóság.
Eltöprengtem, azóta talán jobb lett-e az ember?
Volt értelme, hogy ezt írtam meg a gúnyiratomban?
Nyert vele, s mennyit az emberiség, hogy látja a tükröt?
- Épp olyanok, mint hajdan, nem sokat ért ez a lecke.
Persze, akad még önzetlenség, van, ki azonnal
menti az árvát, nagybeteget, s harcok menekültjét,
más meg csak követel, neki bezzeg jár a segítség,
ám hogy ő áldozzon a köznek, eszébe se jutna.
Kétezer éve is ennyi a kérdés: úszol az árral,
vagy felelősség égeti lelked, mások iránt is?

- Császár adta a szórakozást, s gabonát a kenyérhez:
jól van lakva a nép, nem lázadozik tele hassal.
- Majd elvesztve az érzékenységét, ha a vér folyt,
s démoni áldozatokkal járt az a vad viadal már,
úgy élvezte a nép a halált, tapsolt örömeiben...
Végre a tiltás: bölcs Constantinus bevezette,
s ártatlan hívők sokaságát mentve meg ezzel,
- anyja is istenhívő lett már- íme a döntés:
vallását szabadon gyakorolja a szolga, a polgár.
Szent Constantinusként emlegetik, csuda ember!
- Nem voltam szent én sem, bűneim égisz elérik -
fejcsóválással közelít, tiarája lebillen:
- Krisztus jelzett álmomban, védjem követőit,
mert az igaz szeretet nélkül számít-e a jólét?

VI.

In panem et circenses

(A kenyér és cirkusz ellen)

Barbár népet vonz ez a város, lám kikötött egy
fából készített, vizeket szántó evezősük a
révbe. Sietnek látni a szolgasereg szülejét. Mint
egy reggel házból kifelé néző dominát köd:
vakká tette arénának tömegét a homok, vér,
és e kenyértől éhség lett jutalom, mi feledve
nem lehet. Elhalkultak a vádló hangok, elernyed
minden kéz, de ha nem kapná eme jussot a nép, a
szemlecsukót, plebsnek haragos dühe sújtana téged
Imperator, part mentén villádnak lakomáin.
Bízva magát farkasfalkákra, e nyáj megelégszik,
zsarnok, hullámozó visszhangjával szavaidnak.
Átkot - vesztett értékűt - hullott gladiátor sűg.

VII.

Perpetua búcsúja

Panem et circenses

Cirkuszt és kenyeret

Juvenalis

Eddig a gazdag római dáma lehettem, a múltam
kényelem és unalom, teljen jól az idő...
Szolgálók hada leste az óhajtásaim egyre,
volt minden, csak a cél nem jött szembe sosem...
Szórakozással teltek az éveim és mulatással,
közben a nép nyomorát meglátnom sikerült.
Hú szolgálólányom volt, aki észrevehette,
bennem nő ez a vágy, sürget az útkeresés.
Ő hívott a keresztény körbe, ahol szeretet volt
legfőbb híd s az erény, áradt szüntelenül!
Hit nélkül lehetetlen az élet, Jézus a mérték.
Mért éljek magamért, hogyha a másik a cél?
Eddig a földi valóság, és most itt a porondon
láncra veretve, a kín, s fájdalom új küszöbén
értem jönnek az örök - cirkusz kell ma a népnek -
vért követel, s fejet is, mámora nő, ha lehull...
Félek a kintól, persze, de érzem a hit diadalmát,
mit számít a halál, sorsom a menny-jutalom!

VIII.

Örök a törvény...

Árvizek szárazság vad tüzek gyúlnak
bohócok verik ütik a dobot
forrong a világ tombol az érdek
városok égnek már Te is tudod
szűkül az élet

Fogytán a kenyér fogy a pénz is
élesítik a fegyvereket
nincs fogamatja intésnek szónak
nincs nyugalom és szeretet

Zúg az aréna reng a Föld is
elsápadnak a csillagok
ködökbe veszett a remény az álom
de örök a törvény Te el ne feledd
hogy mit jelent az "Ora et labora!"

IX.

MMXXII

Mert az idő elefánt, doblábai gyűrik a létet,
egybefonódó múltak közt vergődnek a vágyak.

Alkonyodott már, hát feljöttem az út tetejére
árkos szempárral bámulni a cirkuszi csöndet,
lassan mozgó műholdak, poros utcai lámpák
részvégtlenségét. Figyelem, hogy enyészik az égbolt,
fényeit ellopják fényükkel a városi dombok,
fényszórók, féklámpák kúsznak fel s le az úton
villák tág üveg ablakain villózik a tévé,
Katniss Everdeen táncol Pánem szürke porondján,
Távol az ég alján tűzijáték, tört megafon zúg.

Tudtuk hova vezet önhittségünk,
szokványos disztópia cirkusza lettünk.
Várunk, mint légtornász ellenfényben a deszkán.

Bántja a rozsda a vázat, foszlik a ponyva a szélben,
és lassan meginognak a boltívek kupolái,
mert az idő elefánt, doblábai gyűrik a létet,
s egybefonódó múltak közt vergődnek a vágyak.

X.

Esti jövendölés

Izzik az éjben a Mars és tártkarú tűzszikrákkal
fölsorakoznak fénykatonái az esti zenitnek.
Úzi kutyáit a Vénusz, nézd, fiait zabolázza,
szörnyű színdarab épül lélekölő nyugalommal.
S mit kaparászik amott Juvenalis, a nagy filozófus?
Álmatlan forog ágyán, vágyik-e fél kupa borra?
Éjjeli órán csönd sugarában a gond hova gyötri?
Lúdtollában a tintát mért pazarolja a szóra?
*„...Mit számít, hogy a polgár fél vagyonát mire költi?
Egy fontos neki csak, hogy mindig telve a gyomra.
Nappali nyüzsgésnek nyoma sincs már, alszik a város,
alszik a fősvény parti kofának a balszagú sátra.
Érik a ládából kikacsintó római szőlő,
néz-e az ösvényén a balandó lelke ma hátra,
s érdekel az valakit még itt, ha a borból ecet lesz?
Nézzed e csübhét... drámát lesbet vagy ha kivégzést,
egyre megy annak. Reggel Pluto temploma várja,
kap kenyeret, cirkuszt és az együgyű nép ma de boldog!
Elfeketült országban bomlik a dögszagú trágya...
Mit számít, hogy a műsor vértócsáiba botlik,
ezrek tapsolnak, ha betelhet gyenge halála.
Lélek fénylik-e ott, hol az ember szíve kegyetlen?
Romló emberiségnek ez hát “szép” hagyománya?
Tudd, hogy ezek poklát odalent már rég kikövezték,
szórakozásuknak - ha van Isten - megvan az ára.
Tűzjogarával Hádész int, ki a boltakat őrzi:
Léthé habja se mossa ki szennyiük, lépj Akherónba!
Juno szent köpenyére! Bölcs Jupiter, s te Minervám,
meddig süllyed az e m b e r, hogyha betölti az ördög? –
Szörnyeteget szül földanya ágyán újra meg újra,
rajta a peplum tiszta fehéren, homloka mosva,
s elkárhoznak e lelkek, higgy nekem, Ő a tanúm rá!”*

XI.

Otthon

Mi az otthon? A hely, ahol mind
Ismerősek az illatok. Kint
Megnyikordul a kulcs a zárban,
Ha a kert kapuját kinyitjuk,
Fut a lonc, fel, a háztetőre,
Vissza kellene vágni egyszer...
Bent a nappali asztalának
Egyik lába alá papír kell,
Másként még a teánk kilöttyen,
Mikor billen a bútor egyet...
Anyám jénai készletében
Egy bögrénk füle csorba; mindig
Azt lessük: ma vajon ki kapja?
„Az megy férjhez előbb, szavamra!”
Otthon édes az álom, ámbár
Túl jól süpped a régi matrac,
Nem zavar, ha kutyák ugatnak,
Vagy ha kongat a dóm harangja.
Ismerős, aki reggelente
Sétáltatja fehér kutyáját,
Tudjuk, hol finomabb a kifli,
S honnan hozta anyánk a sonkát.
Itt nősült meg apánk, s az apja,
Négyszáz éve az összes ősünk...

És most dönteni kell: pakoljunk,
Vagy remélve a jót: maradjunk?
Őrült cirkusz emitt az élet,
Jó, hogy még a kenyér kitart ma.

XII.

Riport

Adjanak isteneink víg, szép napokat! Kérem,
válasza kérdésekre igaz felelet legyen! Öntől
azt tudakoljuk: élete mennyire boldog, sorsát
tartja-e Fortuna égi kegyének? /*Római Hangok*/

Sorsom kérdezi? Lisztünk mindig elég és olykor
olcsón juttat húst is cézár bő keze nekünk.
Pénzünk nem sok, kellene abból tízszeres ám!
Drága a lakbér, sújt az adó és messze a Fórum...
Isteni császár gondja ezer; plebs bús szava gazdag
konsulig el sosem ér. Mégis, rá újul a voksunk
édes morzsa, ha pottyán: hisszük a boldog időt.
Ünnepek táján – számuk elég sok – jól mulatunk.
Elfeledünk kórt, otthoni nyűgöt s kocka, ha pördül
víg a dalunk. Sok cirkuszi játék szórakozásunk'
tölti egészen. Nagy Birodalmunk sorsa mi lesz?
- istenek döntenek s jól van ez így. Bár szép fiainknak
jussa e föld, majd vívni érte csatát és boldog,
fényes aranykor lesz a jutalmuk távoli korban.
Ám, ha a szívük máshova vágynak, lakhelyük ott lesz
s agg szüleiknek támasz nélkül bánata gyűlik.

Csak fecsegés ez! Drága a sok perc s én sietek!
Tudni szeretném végre a választ: boldog-e Ön?

Békeidő van, boldogsághoz nekem elég ez.
Nem panaszol szám. Mindig jusson élelem és bor
s gyötrő munka után, ha van olcsó szórakozás, én
áldom az istenek népét s Fortuna égi kegyét.

XIII.

Krétikus tánc

Gáz van, ezt írja pár vak riporter.
Légy nyugodt, nincs már gáz, csak szivárgás.
Szó csobog s jó folyékony kenyérként
Életet cirkulál, áramoltat.

Hogyha több lett a szó, azt ne bánjad,
Szó, kenyér egyre megy, s összegüknek
Ára egy, s szárnyalnak csőbe húzva
Napnyugat s napkelet frontja mentén.

Hogyha nő mégis egy áram ára,
Környezetszennyezést elkerülve
Állj porondra s tekerd körbe-körbe
Cirkuszunk tengelyét víg dalunkra,

Küzdj nekünk eszménkért, csatlakozva,
S hogyha buzgón szaladsz, majd beéred
Önmagad, s véle is harcra kélhetsz,
Lesz belőled megújult feszültség.

XIV.

Híradó

Súgógépről olvassák, szétment a celeb pár.
Tartalmatlan az életük. Egy sztori lett csak a sokból.
Elhunyt néhány űz autóbalesetben az úton.
Seprűnyéllel nyírta ki alkoholista barátját
egy nő Szentbenedekborzasztó ősmocsarában.
Rengeteg éles eszű szomszéd megmondja a tutkót.
Jó ember volt! Alkalmanként verte az asszonyt,
és éjjel tíz óra után ritkán kiabáltak.

Ül fotelében a néző. Bontja a sört meg a kekszet.
Képernyőjén egymást váltja a film meg a reklám.
Észre se vette, amint hírek telepedtek eléje.
Díszesen átsomagolt történeteket kap a pénzért.
Adrenalinja egekbe szökik. Gyorsan bekajálja.
Szörnyű és bosszantó látvány mind, de a végén
megnyugszik, mert értesül arról, hogy Budapesten
az állatkertben jött világra egy kicsi lajhár.

Áll a totálkáros jármű mellett a riporter
és faggatja a vérző arcú áldozat anyját,
kisfia hogy mászott zsír új kamionnal a fára?
Rendőrök rajzolják körbe a ronda halottat.
Pár leszakadt testrész is kell, mert úgy üt a hír, ha
zúdul a vér, sorjáznak a hullák, sír a rokonság.
Nincs értéke a tényfeltárásnak, ha a hírek
erdeje sűrű és eltűnik benne az erkölcs.
Töltik a hírrel a műsort. Úgy, mint hentes a hurkát.
És kamerák tolják nézők arcába a cirkuszt.
Összenyiszálják szűk vágóhelyiségben a semmit.
Ott őszinte szavak válnak gyorsan hazugokká.
Életeket tesz tönkre a tisztességtelen érdek.
Elhiszi sok lüke. Nézik megbabonázva a tévét.
Gyűlik az input. Túl sok feldolgozni az agynak.
Többet kóstál egy kieszelt álhír a kenyérnél.

XV.

A porondmester vacsorája

Egyszer, régen még ez a cirkusz volt a varázslat.
Fényes hangszereken rézfúvós zenekar
játszott, s közben fókák, tigrisek és elefántok
alkották a csodát lent, a porond közepén,
s hozzá artisták, zsonglőrök, furcsa bohócok
bűvölték el a több ezres publikumot.
Pompás volt ez a foltos sátor, gyúltak a fények,
és a porondmester fess volt és fiatal...
Jártuk mind a világot a cirkuszi nagy karavánnal,
két hét Róma után Berlin, majd Lisszabon...
Emlékszem, hogy a hercegné gratulált Monacóban
– nem játszott soha más ott még ekkora show-t –,
és az arany poharakban pezsgő volt, s kaviárt is
kaptunk, sajtokat és jó füstölt lazacot.
Mekkora élet volt! Szép volt, de minek keseregjek...
Boldogan éltünk. Ám most már más a világ.
Más ez a kor: gyorsabb, s nem elég izgalmas a cirkusz,
tévén jön, s mobilon kismiliónyi varázs,
s olykor még a bohócot is unja a sok kicsi gyermek,
és inkább a neten nézi a sok ripacsot...
Azt hiszem, éppen elég a panaszból... Kész a lecsó is
– nincsen aranytányér, és ez nem kaviár –,
ennyire futja: lecsó a porondmester vacsorája,
mellé tegnapi és száraz már a kenyér.
Ennyire futja az állami nyugdíjból az öregnek,
virslit kapsz bele, nem kolbászt, debrecenit.
Fogd meg a tányért, drága barátom, szedd ki magadnak,
s hozzá cserszegiből fröccsöt készítek én.

XVI.

De hol a vadpörkölt?

Kisködcücskén nagy falunap lesz: hét sztárvendég
lép fel a szomszéd községből kölcsönzött színpad
rendezvényesátorral védett, friss deszkáin.
Köztük jómagam is. Bár gyenge tudóm és torkom
nem kívánja az éneklést, és néhány sláger
már-már undort ébreszt bennem. Mégis jöttem,
mert a közönség szent. És hát, kell egy kicsi apró.
Máris lépdél elém két sörrel a polgármester.
Szomjúság gyötör úgyis... Rosszul láttam! Nem vett
észre! Mögöttem egy izzadt inget ölelget, átveszi
tőle a ládát véres hússal, s már igyekeznek
hőtől hullámozó karimájú kondérokhoz.
Rám se bagóznak. Nyugtat a tény, hogy vadpörkölt lesz.
Fáradt testem az árnyékban zsámolyra rogyasztom,
ám egy lányka kikapja alólam: fontos kellék,
üljek a padra a színpad elé, kezdődik a műsor!
Asszonytáncról nyögnek az ősfából lett lécek,
pop-mulatásra riszálnak gyógypapucsos primadonnák.
Hosszas vastaps, majd bejelentik a futball-döntőt.
Részeg szitkok harsogják túl bírók sípját,
vérző hobbifocisták köpnek a lábam mellé.
Félénken megyek öltözködni a sportszertárba.
Egyszer végre nevem szűrődik a zajban hozzám.
Pár meccs már csak a hangfelelőssel, s szárnyal a nótám...
Kurjantás, üstkongás hallik. A nép megfordul:
mind igyekeznek először kapni az ingyen-ebédből.
Egy mozgássérült aggastyán hallgat végig,
hátra irányít, hogy nekem is jár egy tál étel.
Két kondér kiürült, az utolsóból kapok egy kis
híg lét, úszkál benne kevés mócsing és zöldség.
Embereset harapok kenyereimből, az legalább van.
Lejebb tuszkolok azzal torkomon én már mindent.

XVII.

Gladiátor

Bölcs centurio, kérdjed urad, s inkább a senatust,
Mért árnyjáték lesz ismét az az ünnepi műsor?
Tudják, hogy gladiátoruk és hívük vagyok én, bár
Tollat forgattam, s etruszk vér forr ereimben.

Róma dicsőségét aprópénzekre beváltják?
Kardnak tűnő képpel, s képként sújtó karddal?
Cirkuszt adva kenyérként s lángost szórakozásnak?
Mindkettő táplálék, s óvd, hogy fel ne cseréljék!

Nem látvány árért küzdünk lent a porondon,
Híg idióták kedvét, kényét lesve parancsra.
Az, mi az engesztelnivaló a mi isteneinknek,
Az gladiátorainknak lesz jutalom: becsület s név!

Hol van az ősi, az etruszk százados ünnepi játék?
Hol van a harcok előtti, a nagy fogadalmi parádé?
Oly ok s cél, amiért felbuzdul a méla s a gyáva,
Légyen bár birodalmotok őre vagy épp gladiátor.

S hol van Décimo Junio Bruto Esceva, a consul,
Még, aki néhai atyja miatt küldött be a körbe
Egy szolgát, s hol van bár gaz Commodus, a caesar,
Kit még láttak kardjával lent, itt, a porondon?
Nem méltó, ha egész sereg afrikait lök a princeps,
És a senatus elem fegyver nélkül, s a keresztény,
Kőre kenyérrel visszadobó, jámbor tömeget bár,
Vagy vadakat s idomított vágóhídra menőket.

Hadd küzdjek meg s méltó ellenséggel utolszor!
Vagy legalább a legelszántabb, nagy római hőssel
Ám, ha e harc csak játék, úgy legyen az s ne a képe,
Pengjen a kard, s én nem sajnálom erőm, sem a vérem.

Vagy ha csak árnykép lesz az a műsor, játsszuk a virtust,
Bátorság, tisztesség és szeretet jeleként mind,
S nem tűzzük zászlónkra fonákság balga erényét,
Jósolják a Sybill-könyvek hamisítva nekünk bár.

XVIII.

Kenyeret és cirkuszt!

I.

„Panem et circenses!” Szólított fel Juvenalis,
S kétezer éve követte e tételt és Juvenalist
Cézár, császár és főtitkár, pártvezető és
Más is, kit túlélte Juvenalis, a bölcs, joviális.

Sok jó tétéle él még s gazdagítja a világot
Tőle vevén még a mensane, a corpore sano” -t,
Ám ép testben az ép lelket már rég megelőzte a
Cirkuszt és kenyeret, ez a „Panem et circenses!”

II.

Tudja e mára az emberiség minderről a korról,
Hogy szabadítja meg Rómát a csatorna a kórtól,
A kenyeret-cirkuszt-elv polgár háborútól...
Már nem tudja, de élvezi az érvényesülését.

Kétezeröttszáz éve talán, hogy csökken a járvány,
Hála Cloaca, a Maxima nagy szennyvízvezetéknek.
TV lett az utód, koronáról tudsz, variánsról,
felröppentve az új, a madár-, kacsavírus...

III.

Otthon sül a kenyér, mint régen, s vándor a cirkusz,
Nem működhet az épületében, már csak a réten.
Nézzük a TV-t, csak a csatornát, és a Cloaca Maximumát
Greatest Serwert, PC-t és mindenhol a WC-t,
Mindent TV-n rőzse-, rezsó-, rezsicsökkentés növelését,
„Panem et circenses” -ből pláne a cirkuszt, a meg-úszó-VB-t,
Nagy kollektív közmunkát, minden falunak vb-t,
Vasfüggönyt a Nyugatnak, így ússzuk meg a végét?
S lón, se kenyér se a cirkusz, mindenből kimaradni,
Nem kell majd befizetni a lóvénkat a Nyugatnak,
Negyven pusztai év és itt lesz újra Egyiptom,
Angyalok és kardok nélkül nyel el minket a tenger?

XIX.

Olcsó cirkusz

Régi a cirkusz, friss a galádság, ócska a díszlet.
Zord idomárunk csapja az ostort. Tesszük, amit mond.
Körberohangálunk és senki se sejt, miért. Vág
szánkba a zablát. A bőrünket felsérti a korbács.
Várjuk a tapsot. Fejben máshol jár a közönség.
Mindegyik átszámolja a gondot. Sorba pakolják.
Aprótól irdatlanig újból készül a lista.
Szellemi harcot vívnak más rezsiakrobatákkal.
Szörnyű számláikkal zsonglőröködni tanulnak.
Trükköznének bűvészként. Kilyukadt a cylinder.
Hullik a lyukból értelem és empátia fürgén.
Zúg a manézs, ha belép a porondmester. Hazug ember.
Issza szavát a tudatlan, hogyha kinyitja pofáját.
Svindlerkedni nagyon tud. Jónak eladja a rosszat.
Fekszik előtte a társadalom, dobozába bezárva.
Lúzer. Az árat nem, csak a bért fűrészeli ketté.
Mélyen tisztelt publikumától kapja a tapsot.
Jól fogy a fűrészpor, mert gyorsan gyűlik a lószar.
Olcsó cirkuszból több jut, mint drága kenyérből.

XX.

Hetvenedik ecloga

Radnóti Miklós után szabadon

Megint esteledik, s a szögesdróttal beszegett, vad
Magyarország, bővitené kerítését újra nyugatra,
és csak az ész, csak az ész, az tudja körülkerítését,
értve e drámát, észleli, hogy már nem szabadulhat?
Öncsonkító országunknak nincs szabadító
oldani a traumát, ha a jó szomszéd se maradhat
békén, a tábor feloszlik, s bomlik a V4?
Télre vacogva ülünk a ruhánkban a kályhán?
Szerbia vak tetejére a gázunk küldeni kellett?
Búvó ottani táj lehet a menedéke hazánknak?
És aki jobbra került? S aki balra került, hazatért-e?
Mondd, van-e ott haza még, hova szól ez a hexameter is?
Ékezetek, s pont nélküli címeken írunk csak kukacokkal,
úgy irom át a homályban a verset, mint ahogy élünk,
vaksin, hernyóként araszolgtván napokat, heteket.
Híre se hamva valóságnak, csak a vad propaganda,
rémhírek és féknyúzóknak közt él itt ma az ember.
Hangos a győző, a jelenünknek piktora most ő,
jóhírt vár a Nyugattól, asszonyi szót, van e lejjebb,
„s várja a véget, a sűrű homályba bukót, a csodákat...”
Este van, egy nappal kevesebb, lásd, - s halld - a hazugság
és egy nappal az élet is. Alszik az ország. A tájra
rásüt a hold s fényében a drótok körbe feszülnek,
és rémálmodon át, látod, hogy a fegyveres őrszemek
árnyai lépnek a falra vetődve az éjszaka hangjai közben.
Horkan a felriadó, megfordul a szűk levegőben,
újra elalszik s fénylik az arca. Csak én ülök ébren?
Új Balkán-cigarettát érez a szám a szabadság
íze helyett és nem jöhet el ez az enyhet adó és
nem tudok élve maradni se, halni se nélküle addig
amíg a szabadság ellen van a kenyér, meg a cirkusz,
Lager Löwenbrau, parenyica a negyedik fridzsiderben.

XXI.

Panem et circenses

Mélyen tisztelt közönség, nagyérdemű publikum!
Nem azért mondom el mindezt, hogy borsot törjek az orrod alá.
Álmodozni jó és kell is; színesebbé teszi az életet,
ha a pottyantós kerti budi mellett áll egy futballstadion.
Jeles napok, ünnepek, ilyen fesztivál, olyan izé...
A cirkusz örökké élni fog, amíg gyermek születik.
Gondolj arra, hogy mindig lesz politikus, aki azt csinál,
amit akar, amit kedve tartja, vagy az arcbőre elbír.
Közhely, tudom én, de akkor is egyetértek vele:
külön állatfaj ez, nemes vagy sem, vadászati tilalom alá esik.
Magára valamit is adó jáger nem ló gerinctelenekre!
Mostanra immár bizonyára ismered a dörgést:
a csalárd élet helyénvalóbb, mint a jó erkölcs betartása.
Egy-két extrémebb példa is akad, szellemes,
mókás; ereszcatornán kúszó EP-képviselő,
a lólengés után kutypózásban is diadalmaskodó polgármester...
Jelképe lett annak, hogyan basszák el a közpénzt.
Aztán meg utána, beül a templomba a sok lator,
gátlás és meggondolások nélkül azt játssza el,
hogyan a törvény szent, s a tízparancsolat szent, igaz és jó.
Itt-ott lelni nyomát az uralkodó elit mentalitásának,
semmilyen etikai elv nem szorítja kordába őket;
az út szélére dobott szaros pelenka Horvátországban
pedig direkt jót tett az országimáznak, ugye?!
Az iPaden írt alaptörvény már csak hab a tortán.
Azért ne tessék azt hinni, hogy itt a nyugdíjast kutya se veszik.
Árstopot vezettek ám be néhány élelmiszerre.
Jó kis csirkeszárnyvégre is futni fogja most már.
Istenemre! Hát egy viccország, hogy nézne ki
egy feddhetetlen jellemű, talpig becsületes kormányfővel az élén?
Oh, nagyra becsült publikum, itt nincs még vége,
mert cirkusból nincs hiány, kenyérből annál inkább!

XXII.

Ecloga tüntetések idején

Fent, a magas palotában a füttykoncertre riadt fel hajnali kettő tájt a király, ki hivatja magához kedvenc bíborosát, hogy megkérdezze a zajról.

A király:

Bíborosom, mondd, honnan e szörnyű ricsaj lent?
Engem jött éltetni a hálás szívű tömeg?

A bíboros:

Nem egészen.

Csak pedagógusok és felbőszült pizzafutárok hangoskodnak a téren. Félnek a megszorítástól, s nem tetszik nekik az, hogy emelted a béred...

A király:

A tisztos

munkáért illendő tisztos bért kifizetni.
Törvény írja elő ezt nálam, akárcsak a plebsnél.
Összesen ennyi a nyugjuk hát, s csak ezért van a balhé?

A bíboros:

Gyorsan a vásárlóerejét veszítette a bérük.
Nap mint nap csak nőnek az árak, s félnek a téltől:
nem tudják, hogy futja-e majd tüzifára...

A király:

Elég lesz!

Hát vegyenek farhátat, az olcsó, s jó a levesbe
– azt mondják, bár még sosem ettem. Nem szeretem, hogy
folyton többet akarnak, amíg én harcolok értük.
Kaptak kisvasutat, s hozzá még száz stadiont is!

A bíboros:

Tény, bár ettől még nem futja kenyérre a népnek.

A király:

Akkor egyék a kalácsot!

A bíboros:

Sajnos mást is akarnak:
még a szabad sajtóért is nyavalyognak ezek lent!

A király:

Én ezt már nem is értem! Független ma az újság,
bíboros úr: a valóságtól független a sajtó,
s mindig megkíméli a zord tényektől a népet.
Bár tudom én, firkászból van még pár renitens itt...

A bíboros:

Felség, hogy szervezzük idén meg az ünnepi műsort?
Megszorítás idején nem jó...

A király:

Nincs megszorítás itt!

Húzzuk idén is a nyársra az ökröt!

A bíboros:

Jó, de a népnek?

A király:

Tán ne ehessem az ünnepi ökröt, mert neki farhát
jut csak idén? Ne nevetess! Húzzuk nyársra az ökröt!
Süljön a plebsnek a farhát! Jobb, ha azon rágódnak,
mintsem az ország fontos dolgairól cseverésznek...

A bíboros:

Este legyen tüzijáték? Meglesz egymiliárdból...

A király:

Mindenképpen. Futja az extraprofitra vetett kis
extra adóból. S hozzá koncert, nemzeti rockkal...
Bíborosom: ha kenyér nincs, cirkusz kell csak a
népnek!

XXIII.

Panem et circenses

Egykor a rómaiak használták arra a cirkuszt,
Hogy ne morogjon a nép, kapja a szórakozást.
Járt ott még hozzá a kenyér és ingyenes éték,
Osztogatásukból éltek a nincstelének.
Császárság kora volt, mikor erről írt Juvenalis, 5
Szánakozott, hogy a nép meglapul és szava sincs;
Mert hatalom, tisztség függött azelőtt a kegyétől,
Választott vezetők adtak a jognak erőt.
„Panem et circenses”, hangzik ma is egyre e mondás,
Hogyha a nép újból hagyja becsapni magát. 10
Már nem a cirkusz kell, a modern kor többet ad annál,
Számptalan ámítás lép a helyébe tehát:
Van hozzá tömeg és lakomák, buli, szesz meg a pornó,
Tánc, tűzijátékok, térszene, felvonulás.
Labdarugás szédít sokakat, stadionban üvöltnek, 15
Bajnoki sportverseny bőszt gladiátori harc.
Lottózás, a remélt nyeremények csáberejével,
Víg celebek, kabarék keltik a hangulatot.
Ámde a média vált igazából nagyhatalommá,
Bódít a képernyőn, vagy megigéz moziban. 20
Filmsorozat futhat, csupa habbal, vége se látszik,
Majd jön a dalverseny, zúgnak a tapsviharak.
Reklámok özönét vágják be a filmvetítésbe,
Már interneten is megvehető a selejt.
Így alakult át mára a cirkusz; az ennivalóknál 25
Árbefagyasztások mentik a rászorulót.
Kampány jön, meg a választás, hol csalfa jelöltek
Élnek a voksokból, mert propaganda gyanánt
Nagy jólétet ígérnek ezek már több ezer éve,
Bár keveset tudnak, még felelőtlenek is. 30
Ámde te légy észnél, kezed adja a jelt, a hüvelyked
Földre mutasson, s mondd: Tűnjetek el hamisak!

XXIV.

Commodus halála

Testi szennyét oldja a víz. De lelke
még a rég megölt viadort alázza,
és megint hamis diadalt kiáltva
zeng az aréna.

Hűs pohár – ürüljön a győzelemrel!
Jó utána edzeni izmainkra...
Vagy karod már gyenge birokra kelni?
Hagyd ma pihenni!

Idd a bort! A háremed úgyse kérdi,
mért ilyen kegyetlen a vágy, mi éri.
Éji óra leple, terülj a kínra
- nőre, fiúra!

Mártogattad kardod a vérfolyamba,
béna, vak, fegyvertelen ellenébe,
és nem eszméltél soha bölcs szavára:
túl sok a cirkusz!

Égi kegy bíborba születni, mégse
tudta szíved isteneink se félni...
Két kezem vet hurkot e rémre: vége,
Commodiana!